

SJEĆANJE NA DR. LEANDERA BROZOVIĆA

Prihvatio sam prijedlog Muzeja grada Koprivnice, organizatora okruglog stola u povodu 100. godišnjice rođenja dr. Leandera Brozovića (2. listopada 1997.), utemeljitelja i prvog muzejskog djelatnika Muzeja grada Koprivnice, da iz mojih brojnih sjećanja na dr. Leandera Brozovića izvučem po koji detalj za javnost i mojim skromnim mogućnostima pokušam osvijetliti lik tog dragog čovjeka s jednog drukčijeg, alternativnog kuta gledanja. Dok su ostali sudionici okruglog stola na vrlo stručan, gotovo znanstveni način opisali život i djelo dr. Brozovića, opisujući njegovo višestruko angažiranje - od veterine preko povijesti, ljubavi prema baštini do formiranja Muzeja grada Koprivnice itd., meni je preostalo da na jedan intimni, emotivni, možda čak i previše osobni pristup dopunim sliku o tom tako svestranom čovjeku.

Moja sjećanja na dr. Brozovića sežu mnogo godina unazad, sve do dana mojeg djetinjstva, zahvaljujući činjenici da je moj pokojni otac bio jedan od njegovih intimnih prijatelja. Vrlo sam često dr. Brozovića s ocem posjećivao u njegovom stanu, na našem središnjem trgu i vrlo se dobro sjećam iz tog najranijeg perioda stanovitog strahopoštovanja kada sam s ocem ulazio u njegov radni kabinet, sjećajući se u prvom redu mnoštva knjiga - bile su ih pune police, po stolovima, stolicama, pa čak i hrpimice po podu. Još se i danas sjećam te moje fascinacije tim mnoštvom knjiga, kao i jednog posebnog mirisa tog obilja tiskanog papira. Sjedio sam tako usred tih knjiga, slušao razgovor mog oca i dr. Brozovića, pokatkad i još po kojeg njihovog prijatelja, i dakako kod toga još ništa od teme razgovora ne razumijevajući. No, dr. Leander Brozović bio je PRIJATELJ MOJEG OCA. Ta je činjenica bila za mene u to vrijeme gotovo kao neki simbol ili metafora, kao što vjerojatno za svako mlado stvorenje predstavlja prijatelj njegovog oca.

Tek mnogo godina kasnije, u vrijeme mojeg gimnazijskog razdoblja, Leander Brozović nije bio više samo prijatelj mog oca, bez obzira koliko je ta činjenica sama po sebi vrijedna, već sam dakako počeo razumijevati mnoge njegove aktivnosti, valorizirati ih i diviti im se. Već u to vrijeme dr. Brozović postao je za mene veliki autoritet, pojam izuzetnog intelektualca i humanista, u najboljem smislu te riječi, kako si samo mašta jednog gimnazijalca to može zamisliti.

I dalje sam, i to sve češće, posjećivao dr. Brozovića, katkad s ocem, a katkada već i sam,

upravo gutajući sve njegove riječi. Jedan detalj iz tog vremena nas je, međutim, posebno zbližio. Ne znam koliko je poznato da je dr. Brozović u svojem strasnom kolekcionarstvu imao i vrlo vrijednu filatelističku zbirku, a i ja sam već tada bio "poznati" koprivnički filatelista-omladinac. Sjećam se tako naših zajedničkih "stručnih" filatelističkih razgovora i razmjena mišljenja. Nije baš posve slučajno da je među njegovim filatelističkim blagom posebno bila vrijedna i njegovana tematska zbirka pod naslovom "Umjetnost na markama" kao još jedan primjer njegovih opsesija i ljubavi.

Takvi moji susreti s dr. Brozovićem nastavili su se, dakako, i kasnije - tijekom mojeg studija, kad god bi mi se za to pružila prilika. Uvijek sam bio dobro došao i primljen, sada već razgovarajući o mnogo čemu, a među ostalim i o nekim problemima uvoda u medicinu, što je također bila dobro poznata tematika dr. Brozoviću.

Vrativši se sa studija u Koprivnicu, naši su se susreti još intenzivirali, a prilikom njih sam bolje upoznao i njegove brojne prijatelje, sve odreda poznate i ugledne koprivničke intelektualce. Posve sam siguran da na prvo mjesto po intenzitetu njihovog prijateljavanja mogu staviti poznatog slikara, grafičara prof. Stjepana Kukeca-Pištu, zasigurno najintimnijeg Brozovićevog prijatelja, koji je unosio u društvo Brozovićevog kruga jedan poseban "štih". Bio je tu nadalje ljekarnik mr. Đuka Klarnar, dugogodišnji ravnatelj koprivničke bolnice dr. Mirko Kasumović, poznati internist iz koprivničke purgerske obitelji dr. Stanko Sulimanović, obljubljeni koprivnički profesor Vladimir Blašković, Vinko Vošicki, legendarni koprivnički tiskar i nakladnik, pa poznati jurist, neko vrijeme gradonačelnik dr. Branko Švarc, koji je oženio i Brozovićevu sestru Mariju, pa su tako ušli i u neke obiteljske odnose. Bili su tu i mnogi drugi.

Već i samo poznanstvo s dr. Brozovićem, njegovom erudicijom, elokvencijom, širinom pogleda na brojne životne probleme, dakako, ponajviše na kulturu - bilo je pravo bogatstvo, a dopunjeno i mislima njegovih spomenutih i nespomenutih prijatelja - za mladog čovjeka bilo je neiscrpno izvoriste. Mogu bez pretjerivanja utvrditi da sam pod utjecajem dr. Leandera Brozovića formirao dio mojeg svjetonazora - posebno u odnosu na ljubav prema Koprivnici i Podravini, ljubav prema starinama i baštini, i poštivanju umjetnosti općenito.

Jedna od njegovih osnovnih značajki bila je gotovo strastvena ljubav prema Koprivnici. Gdje god bio, uvijek se vraćao voljenom gradu - sve dok konačno nije i definitivno ostao ovdje. Jedno poznato koprivničko geslo zaljubljenika u Koprivnicu "*Da je Pariz samo malo lepši bil bi lepši kak Koprivnica*" autorski pripada dr. Stanku Sulimanoviću, no postalo je to osnovni moto cjelokupnog Brozovićevog kruga. Ta se ljubav prema Koprivnici, proširivala i na cijelu Podravinu, a dakako i na Hrvatsku. Leander Brozović bio je veliki domoljub, patriot u najpozitivnijem smislu te riječi.

Sljedeća karakterna značajka dr. Brozovića bila je duhovitost. O čemu se god razgovaralo, koliko god tema razgovora bila ozbiljna, uvijek se u toj elokvenciji osjećao jedan "štih" duhovitosti i kozerstva - nešto kao dobar začim. Dakako da je ta duhovitost najviše dolazila do izražaja u trenucima opuštanja, odmora i rasonode - ponajčešće u goricama obitelji Sulimanović.

Nije li za tu duhovitost najbolji primjer na jednom drugom mjestu opisano društvo

"Koprivničkih mulcov"? Za one koji ne znaju o čemu je riječ, u najkraćim crtama evo o čemu se radilo. Dr. Brozović je imao jedan stalni običaj da sve svoje prijatelje titulira u gotovo svim prilikama riječju "mulec". Npr. sretavši me u gradu, pitao bi me: "A gde ti je onaj tvoj stari mulec, reči mu da ga nekaj trebam" - misleći kod toga na mojeg oca, ili nešto tome slično. Taj žargon prihvatili su svi njegovi prijatelji u međusobnom kontaktiranju, tako da je ta riječ postala dominantna u njihovom međusobnom tituliranju, a čitav taj Brozovićev krug postao je kao što su to i sami znali reći, nešto poput nekakovog udruženja, udruge "Koprivnički mulci". Uz neospornu duhovitost imalo je to i stanovitog dubljeg smisla, što sam tek mnogo kasnije shvatio. Bio je to stanoviti odraz nezadovoljstva nedovoljnom efikasnošću njihovog angažmana za dobrobit voljenog grada, nešto kao neka vrsta sifizovskog posla, u smislu: "Baš smo mi mulci" - što međutim uopće nije bila istina!

Naši međusobni odnosi bili su mnogo bogatiji, mnogo češći nego li sam to ovdje do sada spomenuo. Vrlo mi je teško objasniti i definirati srž i bit tih naših susreta. To ne mogu nazvati prijateljstvom, jer izuzetno cijenim i poštujem dr. Brozovića, a i generacijske razlike mi to ne dozvoljavaju. Bilo je to nešto posebno i izuzetno. Da to potkrijepim, evo još jedan mali detalj. Kada sam se iz partizana vratio u Koprivnicu, a bilo je to igrom slučaja na sam dan 5. svibnja '45. godine u ranim jutarnjim satima, neposredno nakon prvih vojnih jedinica koje su ušle u naš grad, sretan i radostan zbog dugo čekanog mira i činjenice da sam opet u svom gradu, ali pomalo i sjetan i nostalgičan jer sam bio u tim trenucima sam - otišao sam u posjet nikom drugom već upravo dr. Leanderu Brozoviću, koji me dočekaao raširenih ruku i otvorenog srca, sa suzama u očima i neizostavnim: *"Mulec jedan, vrnul si se živ!"* Mislim da i taj detalj prikazuje zorno taj naš nedefinirani odnos.

Kao što sam već ranije napomenuo, dr. Brozovića se sjećam gotovo uvijek dobro raspoloženog, duhovitog, gotovo uvijek veselog i punog optimizma. Za razliku od toga, sjećam ga se izuzetno zabrinutog, nervoznog, gotovo sa nekim crnim slutnjama samo u zadnjih mjesec-dva prije otvaranja Muzeja 1951. godine u kući dr. Sulimanovića. Bio je to odraz brige da li će sve to uspjeti, kako će proći organiziranje svega toga, bez obzira na staloženost, mir i optimizam prof. Kukeca Pište koji je s njim vršio sve zadnje pripreme. Konačno, nakon što je sve dobro prošlo, i Koprivnica dobila svoj prvi Muzej, odahnuo je, i nikad ga nisam vidio tako veselog, dobro raspoloženog: *"Si videl, mulec jedan, da i mi moremo imati muzej a ne samo Varaždinci"*.

Ako bi se jednog dana možda ostvarila jedna ideja da se tom zaslužnom čovjeku u Koprivnici postavi spomenik, tada bi po mojem skromnom mišljenju on trebao predstavljati dr. Brozovića onako kako ga još i danas u mojim mislima vidim: kako preko našeg središnjeg trga poprijeko korza vraćajući se iz Muzeja u svoj dom, iz ta dva za njega najznačajnija životna punkta, ide odmjerenim koracima, ali uvijek, doslovce uvijek s po nekoliko knjiga ili časopisa ispod ruke. Gotovo ga se i ne sjećam bez tih i takvih rekvizita.

Eto, takav je bio dr. Leander Brozović.

Dr. Krešimir Švarc
Erinnerungen an Dr. Leander Brozović

Der Autor bringt seine Erinnerungen an Dr. Leander Brozović vor, der mit dem verstorbenen Vater des Autors eng befreundet war, sowie an seine ersten Begegnungen mit diesem besonderen Menschen. Diese Begegnungen begannen noch in der Kindheit des Autors, setzten sich fort, als er Jugendlicher und Gymnasiast war, und als nicht nur die vielen Bücher, mit denen Brozović immer umgeben war, sondern vielmehr die Worte dieses faszinierenden Eruditen, auf ihn einen großen Eindruck machten. Diese Begegnungen setzten sich fort, als der Autor Medizinstudent war, und auch später, so daß der Autor feststellen kann, er habe einen Teil seiner Weltansicht dem Einfluß Dr. Leander Brozovićs zu verdanken. Das bezieht sich vor allem auf die Liebe zur und die Hochschätzung der Kunst und Kultur im allgemeinen sowie auf einen gewissen Lokalpatriotismus im besonderen.

In den Erinnerungen des Autors fehlt auch nicht die Darstellung von Brozović als einer geselligen Person, die im Kreis Gleichgesinnter, die alle angesehene Intellektuelle Koprivnicas waren, einen gewissen "Kreis" gestalten konnte. Dieser "Brozović-Kreis" übte einen großen Einfluß auf das gesamte gesellschaftliche und kulturelle Leben in Koprivnica jener Zeit aus. Die Erinnerungen sind von einer ausgesprochen persönlichen, einigermaßen intimistischen Sicht auf das Leben und Werk Dr. Leander Brozovićs durchzogen.